

ובהרת בחיים

גיליון שבועי במשנת מרן האור החיים הק' זיע"א

תורת חיים

נושא תורני מרתק
לאור דברי האור החיים

בדבריו על הפסוק (יג, כו): "וַיִּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מִשֶּׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְגו'" דן רבנו באריכות בדברי חז"ל אודות כוחה של התורה הקדושה להגן ולהציל, ובלשונם הידועה: "תורה מגנא ומצלא".

מקור הדברים בגמרא (סוטה כא, א), ונחלקו בכך אמוראים. אך ראשית יש לבאר את טיב המשגים הנודנים בגמרא, כדלהלן - 'מגנא' מתייחס להגנה מפני הייסורים הגשמיים, ואילו 'מצלא' היינו הצלה מפני נפילה ברשת היצר וכשלון בחטאים.

וזו לשון הגמרא: "אמר רב יוסף, מצוה, בעידנא דעסיק בה - מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה - אגוני מגנא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה - מגנא ומצלא".

רב יוסף מבהיר כי לימוד התורה כוחו גדול יותר מאשר קיום המצוות, ובהתאם לזאת הוא מגדיר זאת כך -

קיום המצוות מגן על האדם ואף מציל אותו מחטאים, בעודו עוסק בהן. אולם בעת שאינו עוסק במצוה עצמה, היא אכן מגינה עליו מפני פורענות גשמית, אך חסרה את היכולת להצילו מהחטא.

לעומת זאת, לימוד התורה כשלעצמו מספק מעטפת הגנה רחבה בהרבה. עצם העובדה שהאדם לומד תורה, אף בשעה שאינו עוסק בתורה בפועל, מגינה עליו מפני נזקים גשמיים ומצילה אותו מן החטא.

רבא לעומתו חולק על כך וסובר: "תורה, בעידנא דעסיק בה - מגנא ומצלא, בעידנא דלא עסיק בה - אגוני מגנא, אצולי לא מצלא. תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה - אגוני מגנא, אצולי לא מצלא".

לדעת רבא, התורה הן מינה על האדם מפני פורענות גשמית והן מצילתו מן החטא, אך כל זאת רק בעת שהוא עוסק בתורה בפועל. אולם בשעה שאינו עוסק בתורה, מוגבל כח התורה להגנה מפני נזק גשמי אך אינו מציל מפני החטא. קיום המצוות לעומת זאת - אף פעם אינו מציל מפני החטא, אלא בין בשעת קיום המצוה ובין בשעה שאינו עוסק במצוה הרי היא מגינה עליו מפני פורענות גשמית בלבד, ואין בכוחה להציל מן החטא.

שולחן שבת עם האור החיים

מתקוטטים והריח את הטוסט החרוך במטבח, או התברר לו סופית כי הוא אכן ער, בעולם של מציאות חיה ונושמת. והמציאות הזו, כך מסתבר, כוללת בתוכה אי אלו מאות אלפים המסוגלים לסדר במידה ניכרת את עברו הכלכלי הכושל, ליישב את ההדורים בינו לבין הבנק והגמ"חים ואולי אפילו להסדיר משהו בנוגע לעתידו הפיננסי, אם יישאר.

'אתה איתי?' ההוא מברר בחיוך, 'ידע עד כמה הצליח לרגש.'

'בטח, מה השאלה?' עזריה להוט, משיב בחטף. 'אז רק תבוא אלינו למשרד כדי לאסוף את הזכיה' הוא מנחה אותו, ואז מוסיף בקריצה הנשמעת דרך הטלפון: 'ואם יש לך איזה תיק עסקי או אפילו מזוודה קטנה - יבוא הדבר לתועלת רבה'...

- 'להיכן עלי להגיע?'

- 'אה, פשוט וקל. אתה לוקח את האוטובוס לבני ברק, ומשם עולה על אוטובוס נוסף לראש העין. שם תוכל להתנייד באמצעות מוניות לתחנת הרכבת במחלף קסם, והיא אשר תוביל אותך ישירות לחיפה - בירת צפון.'

'ואיפה אתה נמצאים בחיפה עצמה?' עזריה קצת התבלבל, אבל לא נורא. זו כנראה ההתרגשות ותו לא.

הלה שופע אדיבות. 'אנחנו לא בחיפה. מחיפה אתה נוסע למגדל העמק, ומשם כבר קצרה הדרך לכרמיאל, שם ממוקמים משרדינו - ברחוב האלונים 114, כניסה ג' קומה 4'. וזה ממשיך: 'אתה פותח את הדלת מול המעלית, עולה חצי גרם מדרגות ברזל, וזהו. הגעת.'

זהו, הוא מותש. הוא חייב לחזור לישון, ולו רק כדי לעשות סדר בראש.

כמה שעות לאחר מכן מצא עזריה את עצמו מרים בשנית את השפופרת.

'היכן אתה, כבר קרוב?' נראה שהם ממש נחושים להעניק לו את הפרס.

- 'לא ברור לי.'

'מה לא ברור לך? אשמח לסייע. הגעת כבר לכרמיאל?' הנציג נחוש לסייע ככל יכולתו.

'לא ממש, אני עדיין בבית' משיב עזריה ביבושת, 'עדיין לא ברור לי אם אני בא.'

ההבדל בין 'אם' ל'כיצד'

האור החיים הקדוש מנתח באופן יסודי את שגיאת המרגלים, את הבסיס לחטא הנורא בשלו נאלצו בני ישראל להתעכב במדבר ארבעים שנה ואף להיענש חמורות בכך שלא יבואו בני אותו דור לארץ ישראל, ועד כדי כך שאיבדו את חלקם לעולם הבא (עיי' סנהדרין קח, א).

ואלו דברי רבנו: "אָכֵן, ב' מִיָּנֵי רָגַל הֵם. הָאֶחָד הוּא רָגַל לְדַעַת דֶּרֶךְ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בָּהּ, גַּם לְדַעַת אִם יִטְרִיחוּ

'רק תגיד, חננאל' עזריה הפנה את השאלה המחוית לשכן מקומה שלש שהצליח להחתים אותו ואפילו לחלץ ממנו פרטי אשראי, 'מכירה סינית זה משהו שהסינים המציאו, או שגם זה סוג של חיקוי?' מעולם לא נרשם עזריה להגרלה כלשהי, לא רכש כרטיסים למכירות סיניות או יפניות כאלה ואחרות. עד עכשיו.

אולי היה זה משהו בעיצוב הגרפי מעורר ההשראה שמשך את עיניו, שמא הניסוח השנון העלה חיוך על פניו, ואולי בכלל הנודניק מקומה שלש, סליחה - חננאל השכן היקר, הוא שהצליח לערער את עמדתו הקשוחה.

כך או כך, עזריה כבר ראה בעיני רוחו את חצי הקופה המושלשת בידו אחר כבוד (הם שוברים ממש בשבילי את הקופה?), שמע את הרכב החדש מונע בחניית הבנין (רגע, רכב חשמלי לא שקט לחלוטין?) וחש את אוושת הרוח האביבית באחוזה נופש שתוארה ביד אומן בפרוספקט המכירה (לא כולל חודשי הקיץ; חגי תשרי; ובמשך השנה בכלל).

תחושה ענוגה אפפה אותו, וכך כשהוא נותן דרור לחלומותיו פנה לתת תנופה לעפפעי.

צליל טורדני קרע אותו באחת מהשינה הערבה.

שוב צלצול, ושוב, עד שהואיל עזריה להבין כי יש חיים ממשיים בחוץ, הרחק ממרדב החלומות הצמרירי והענוג. משהו ברעש המרוחק הזה הצליח לפקוח את עיניו בעצלתיים, להטות את אוזנו בתנועה עצלה ואז לזנק באחת ולהצמיד את השפופרת לאוזנו.

'בוקר טוב, עזריה לוי?' קול רשמי אך לא מדי, התרגשות לא ברורה נסוכה בו.

'אה... כן, עזריה לוי' הוא ניער את קורי השינה האחרונים ונכנס למצב שיחה, 'בהחלט'.

'הצטרפת אמש למכירה הסינית שלנו' ציין הקול מעבר לקו, ומשהו בטון שלו רמז לעזריה שיש המשך למשפט, המשך מרגש-משהו.

'אז זהו...' כאן עלה הקול בכמה אוקטבות והלה הכריז בפאתוס שלא היה מבייש מהפכן לאומני מהשורה הראשונה, 'זכית בהגרלת חצי-הקופה!'

'שזה אומר...' קולו רועד או שזה רק נדמה לו?

'זה אומר ששמן עלה בהגרלה על חצי מהסכום שייכנס' הרחיב הלה באורו רוח ובאדיבות השמורה להודעות חגיגות מסוג זה, 'ומגיע לך שש מאות שבעים וארבעה אלף שקל!'

זהו, עזריה התעורר סופית.

הוא כמעט צבט את עצמו כדי לוודא שהוא לא חולם, אך אז נזכר שרק בסיפורים צובטים הגיבורים את עצמם בסיטואציה מעין זו. הוא עצמו לא מכיר מישהו שהפעולה הראשונה שלו לאחר הקימה היא צביטה עצמית, רק בשביל החוויה.

במקום זאת הוא הביט סביבו, שמע את ילדיו

ספיר ויהלום

פניני מוסר ויראת שמים בפרשה

לזה העיד הכתוב כי בשעת מעשה הרע כשפאו למשה לדבר דברי רשע, 'הלכו', פרוש, פרחו מהם אורות הקדושות מנשמתם, ואז 'ויבאו'. הבה נתבונן בכך.

אם נבחן לרגע את השוטה המצוי, המשוגע של העיירה, נשים לב לכך שאין בו שום דבר חיצוני השונה משאר בני האדם. הוא אינו חגר או סומא, איננו אילם ואף לא גידם, קומתו כשאר הבריות וכך גם תואר פניו. אך הוא עדיין, היה ונותר שוטה.

מה מאפיין אותו בכל זאת?

השוטה הינו אדם שאינו מתבונן, אינו בוחן את המציאות בעיניים פקוחות ובעיקר אינו רואה עצמו מחויב לפעול בהתאם למחויבויות, תוצאות עתידיות ושכל ישר.

כשאדם ניצב אל מול ניסיון רוחני, עומדת לפניו הברירה האם לחשב שכר עבירה כנגד הפסדה והפסד מצוה כנגד שכרה, אם להתעכב לרגע על השאלות המהותיות - לפני מי הוא עומד ועתיד ליתן דין וחשבון.

הבחירה האם להתייחס לנתונים אלה, לנקודות הקריטיות הללו, היא שתקבע בסופו של דבר האם הוא אדם שפוי ומיושב בדעתו, או שמא אינו שונה במאום מאותו משוגע, שוטה שעל אף תדמיתו החיצונית אינו אלא מיצג אנושי עגום.

נמצא שלמעשה אנו נמצאים במהלך החיים באופן קבוע בצל אותה החלטה גורלית - האם להיות שפוי או שוטה, אדם או בהמה. שוב ושוב נתייצב בחזית הזו, בפרשת הדרכים המאתגרת הזו, ותפקידנו ושליחותנו בעולם הם רק להחליט, לבחור נכון.

אם נרצה המחשה חיה לכך, דוגמה מהחיים, הנה לנו.

סיפר גאון המוסר ר' אליהו דסלר זצ"ל אודות אדם מסוים אותו הכיר, אשר סבל מרורות ממחלת הסכרת ל"ע, והיה זה בדור בו טרם נפוץ האינסולין, כך שהדרך היחידה להילחם במחלה היתה אך ורק זהירות מופלגת מצריכת מאכלים עתירי סוכר.

אבל מה, לאותו אדם היתה חולשה לשוקולד. חולשה אנושית, אולי אפילו לגיטימית, אך במקרה שלו - מסכנת חיים.

'ומה אתם חושבים?' שאל הרב דסלר רטורית, 'האם נדמה לכם שהוא ויתר על כך?'

לא ולא. הוא התפתה שוב ושוב, נפל פעם ועוד פעם במלכודת המתקתה ובכל פעם מחדש התמרמר ונזף בעצמו על החולשה, על הנפילה. אלא שגם זה לא נמשך הרבה זמן.

מהר מאד הוא עבר ממריירות ודכדוך - להשלמה שקטה, ומשם עד שזה הפך לאידיאל של ממש היתה הדרך קצרה. הוא כבר שש ושמש עם כל אכילה, כל טעימה. וכבר אמרו בעלי המוסר על דברי הגמרא (יומא פו, ב): "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה - נעשית לו כהיתר", כי זה בפעם השניה. בפעם השלישית זה כבר הופך למצוה...

חלפה שנה וחצי של הנאה מופקרת, של התמכרות חסרת שליטה, ומצבת שיש צנועה סיפרה את סיפור חייו הקצר להחריד של אדם שלא עמד בפיתוי. אדם שנכנסה בו רוח שטות והוציאה אותו מן העולם.

דאגה אפפה את העיר סלונים, חדרה של ממש לגורלה הרוחני של העיר ולנשמותיהם המעורנות והמזוככות של יראי החטא שבה, בני ה ובנותיה המסולאים בפז.

הלא כך דרשו רבותינו ז"ל (יומא לט, א): "תנא דבי רבי ישמעאל, עבירה מטמטמת לבו של אדם, שנאמר (ויקרא יא, מג): 'ולא תטמאו בהם ונטמתם בם', אל תקרי 'ונטמאתם' אלא ונטמתם". לא ייתכן אפוא להישאר שאננים לנוכח הפרצה החמורה בחומת הכשרות, כשהשוטח דמתא התברר כאדם קל דעת שקופה של שרצים תלויה לו על גבו ומקרקשת בקול רם כמכריזה ללא בוש: 'הנה אני'.

מתבקש היה כי יפנו אליו, יתרו בו לבל ימשיך בדרכו הרעה, שהרי נצטוונו (דברים א, יז): "לא תגורו מפני איש", אולם מאידך כבר אמרו חז"ל (חולין י, א): "חמירא סכנתא מאיסורא", ומה להם להתגרות באדם שכזה - אשר מלבד עזות פניו עוד היה מקורב לבעלי השררה והממון שבעיר, מה שהפך אותו ליגברא אלימא' על כל המשתמע מכך.

נותרה אפוא הדאגה לשלום העיר וטהרתה ביד המרא דאתרא, הלא הוא הגאון ר' אייזל חריף. הוא אשר לא חת מפני איש, וכך גם בהיותו חכם היהודים היו באמתחתו אי אלו פתרונות מקוריים למצבים מעין אלו.

זימן ר' אייזל את השוחט אליו, לשיחת שימוע שמטרתה ברורה.

'עליך לעזוב תיכף ומיד את משרתך' הודיע לו ללא משוא פנים ובנימה חריפה, 'ואם לא תעשה כן - אפרסם בכל העיר ואף אחד מיהודי העיר לא יהיו לאכול משחיטתך!'

הלה עטה ארשת תם, נשא מבט משתומם אל הרב ועשה עצמו כביכול אינו מבין במה דברים אמורים ועל מה יצא הקצף.

לר' אייזל לא היו משאבי כח וזמן מיותרים כדי להיכנס לוויכוח עקר אודות נכונות הצעד בו נקט, והוא גדע באבחה אחת כל ניסיון להיגרר לכך.

'ודאי ידוע לך מאמר חז"ל (סוטה ג, ב) כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות' הפנה אליו ר' אייזל מבט והלה הנהן לחיוב. 'נמצאנו למדים כי החוטא משול לבהמה אשר אין בה דעת'.

כאן שיפד אותו ר' אייזל במבט נוקב והמשיך: 'אם כן, בשעה שהנך שוחט בהמה - הרי אתה עובר על לאו דאורייתא (ויקרא יט, יז): 'לא תעמד על דם רעך', ומה לך כי תלין על כך שאסרתי עליך לשחוט?'

בשרו של הלה נעשתה חידודין חידודין לנוכח תגובה חריפה זו, ובתוך רגעים ספורים הוא מצא את עצמו משתרך אל מחוץ לחדרו של ר' אייזל בבוש פנים, לאחר שהבין היטב את המסר.

אודות המרגלים מספרת התורה הקדושה (יג, כו): "וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן, והאור החיים הקדוש עומד על לשון הכתוב ואלו דבריו: 'כי אדם גדול, כשיצדמו לפניו עברה ויגש לעשות פורחת ממנו נפשו הרמה ונכנסת בו רוח שטות, ואז יקרב לעשותה. ולצד שהכתובים מעידים שהאנשים ההמה נשיאי ישראל וגדולי הנפש,

כל ישראל לעלות או חלק אחד מהם...

"ורגול שני הוא רגול כללי, זה יורה כי רוצים לראות ולשער אם יש כח בהם לכבוש, והוא הרגול שהספימו ישראל לשלח לרגל הוא לכללות ארץ כנען כמו שמפרש במעשה. וזה יגיד מעוט האמונה בה' ובקושי תואנה".

ריגול כשלעצמו אין בו כל חסרון. אדרבה, ראייה מפוכחת של המצב והיערכות נכונה לעתיד כוללת בהכרח גם אי אלו פעולות מקדימות המוכרחות כחובת השתדלות. יהושע בן נון בעצמו עשה כן, ולא מצאנו שיצא על כך קצף מאת ה'.

אכן, כל זה נכון כשמדובר בריגול ענייני אשר מטרתו לדעת כיצד לכבוש, מה ואיך לבצע ובאילו מישורים להיערך כדי להביא את המערכה והכיבוש להצלחה מלאה.

אולם כשמדובר בריגול המבקש לענות על השאלה הבסיסית ביותר: האם לכבוש בכלל, כאן כבר מורה הדבר על ספק בעצם האמונה ביעד, על התלבטות יסודית בנוגע למטרה.

בחיים כשלעצמם אין בכך כל פגם. מותר להתלבט, להסתפק ולדון בנוגע לכל מטרה שהיא, להכריע האם היא אכן נכונה ונדרשת ולהגיע להחלטה נבונה באשר לעצם החתירה להשיג אותה ולכבוש את היעד המדובר.

אך כשמדובר במטרה אלוהית, כשזה שסימן עבורנו את היעד הינו לא אחר מאשר אלקי השמים והארץ, הוא אשר הבטיח לנו ולאבותינו כי ייתן לנו את ארץ המובטחת, כאן כבר הופך הדיון הזה לכפירה בטובתו של מקום וערעור על יסודות אמונת ישראל.

עד שיעיד עליו יודע תעלומות

ידועים דברי הרמב"ם (הלכות תשובה ב, ב): "ומה היא התשובה? הוא שיעזוב החוטא חטאו, ויסירו ממחשבתו, ויגמור בלבו שלא יעשה עוד... ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם".

השי"ת יודע תעלומות וצפונות הלב, הוא אשר בראנו ורק הוא מבין ויודע כיצד פועל המנגנון האנושי המופלא הזה. הוא יתברך קבע כי אין דבר העומד בפני התשובה, ואף הדרך אותנו במפורש (קידושין ל, ב): "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה - אין אתם נמסרים בידו".

אם כן, פשוט וברור כי הדרך קיימת וסלולה. אין כלל ספק כי ביד האדם לגבור על יצרו ולהנחית עליו מכה ניצחת, להתעלות עד למדרגות רמות לאין קץ ולהעפיל לפסגת ההשגה הרוחנית.

מה שנותר זו רק החלטה ברורה, הכרעה נחרצת כי מכאן והלאה לא נשוב לכסלנו עוד.

בשלב זה אנו נדרשים אך ורק לאסטרטגיית לחימה, לטקטיקה מנצחת שתאפשר לנו לצעוד במסלול הנכון ולשוב לדרך הישר במהרה. לשם כך העניק לנו הבורא יתברך בטובו וחסדו עמנו את הכלים הטובים ביותר - עמל התורה, עבודת התפילה, דביקות בצדיקים ועוד.

אם נרגל את הארץ המובטחת, אם נבחן את האפשרויות העומדות לרשותנו, רבות הן כיד ה' הטובה. אולם כל זאת בתנאי שנעבור את המשוכה הראשונה, את שלב ההכרעה כי אכן אנו הולכים לכבוש, לנצח.

אך אוי ואבוי לנו אם ניתקע בשלב ראשוני זה, אם נדשדש ב'ריגול' והתחבטות סביב עצם החזרה למוטב. אם לא נחליט כאן ועכשיו כי אנחנו חותרים לשם - וכי נגיע בעזרת ה'!

אם רק נחליט, כי אז: 'עלה נעלה וירשנו אתה, כי יכול נוכל לה!'

חיים שיש בהם בנתיבי חייו ופועלו של איש האלקים

"גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהן" אמרו חז"ל (חולין ז, ב), ואף אצל רבנו ראוי להקדיש יריעה בפני עצמה להתבוננות בזמן בו נתייתם עם ישראל ונשבה ארון האלקים, כשנתבקש רבנו לישיבה של מעלה ופנה הודו, זיוו והדרו של העולם כולו.

כבר בתחילת שנת הסתלקותו, נכח תלמידו הגדול החיד"א לראות כי דבר מה אינו כשורה, ולבו ניבא לו שחורות. רבנו מצדו נעתר לחשוף בפני תלמידו הקרוב דברים מכבשנו של עולם, וכך היה מעשה.

היה זה בשנה האחרונה לחייו, בעוד רבנו עוסק בעבודת קדשו בלי להושענא רבה בסילודין, כל כולו מלהט כשלהבת יוקדת ומראהו כמלאך אלקים נורא.

והנה, בהגיע חצות פרש רבנו לחדרו, פשט את בגדיו הלבנים ולבש תחתיהם בגדים שחורים. הוא השתטח על הארץ בפישוט ידיים ורגליים וגעה בבכייה נוראה, וכך המשיך ומירר בבכי עד שהגיע זמן תפילת שחרית. מחזה נורא הוד זה המשיך אף לאחר התפילה, אז שב רבנו לחדרו והמשיך לשכב על הארץ תוך שהוא בוכה ומיילל בקול גדול, כך עד ערוב היום בכניסת יום טוב שמיני עצרת. בהגיע החג, לבש רבנו שוב את בגדיו הלבנים ויצא אל העם כמקדם.

כשפנה החיד"א לרבנו לאחר החג ותהה אודות כך, השיב לו רבנו דברים מבהילים.

באותה שנה - כך שיתף רבנו, העתיר בתחנונים מרובים לפני הקב"ה שיגאל את ישראל מצרותיו ויביא את משיח צדקנו, ואכן נענתה תפילתו ונפלה ההחלטה במרום כי בשנה זו יבוא משיח.

דא עקא, בראות הס"מ כי כן צר לו מאד, ועשה כל שביכולתו כדי למנוע זאת. לשם כך פעל נמרצות להסית ולהדיח את לבבות בני ישראל, והצליח רח"ל במלאכתו עד כדי כך שלא די שנדחתה ביאת משיח צדקנו, אלא שנגזרה ח"ו כליה על עם ישראל.

'כשראיתי כך' המשיך רבנו וגילה, 'התחננתי ללא הפוגה והרבייתי בתפילה, עד שהסכימו משמים כי אקח על עצמי את הגזירה ובכך אציל את עם ישראל מכליה'.

ואכן, כך אירע. באותה שנה ניצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון האלקים.

לימים סיפר זאת החיד"א, בהוסיפו כי הבין מתוך דברי רבנו שהוא עצמו היה המשיח, וכי הוא כבר היה מוכן להתגלות ולגאול את ישראל, אלא שבעוונותינו הרבים לא הסתייע הדבר ונדחתה שעת הקץ.

שביבי אור ניצוצות אש שלהבת מבית מדרשו של האור החיים

לאחר חטא המרגלים נאמר למשה מפי הקב"ה (יד, יא): "עַד אֲנִי יִנָּאֲצֵנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד אֲנִי לֹא יֵאָמְרוּ בִּי בְּכָל הָאֲתֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ." על כך כותב רבנו האור החיים: "הַמֵּאֲמָר כָּאן בָּא לְמַנֵּעַ מִשֶּׁה מְלֶאכֶת פִּלֵּל עַל יִשְׂרָאֵל, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֵמַר לוֹ בְּמַעֲשֵׂה הָעֶגֶל (שמות לב, י): 'הִנֵּיחָה לִּי, כְּמוֹ כֵּן בְּמַעֲשֵׂה זֶה הַקָּדִים לֹמַר אֵלָיו עֲנִין הָאֲמֹר בְּסִמּוֹךְ כְּדֵי שֶׁיִּמָּנַע מִלֶּהֲפַלֵּל עֲלֵיהֶם'."

נשווה בנפשנו.

חטא המרגלים פגם באופן נורא בכל העולמות. היה זה עוון אשר בגינו נקבעה בכיה לדורות ונכחד דור דעה במדבר, אך למרות הכל - אם רק היה משה רבנו מתפלל, היה הדבר מועיל! שאם לא כן, לא היתה כל סיבה להניע אותו מכך.

הרי לנו עד כמה גדול כוחה של תפילה, ומי ייתן וניקח מוסר לעצמנו.

בנתיבי החיים פרקי מחשבה ומוסר לאורו הזך של האור החיים

אין כמעט נושא רוחני, הלכתי, תורני והשקפתי בו אין מחלוקת, ואם כי קבעו חז"ל (עירובין יג, ב) כי 'אלו ואלו דברי אלקים חיים', אולם לכל אחד - רבו ומנהגיו, מסורתו הנהוגה מדורות ועדתו בצילה הוא מסתופף.

יש שיתרחקו עד הקצה מאכילת מצות מכונה, ואחרים לעומתם אדרבה יראו בכך הידור; ישנם ארבעה שיטות בסדר פרשיות התפילין וכך גם שיטות שונות בנוגע לזמן קריאת שמע ותפילה; זמן הגאונים לעומת שיטת רבנו תם; ועוד היד נטויה.

אולם מה אם נדע על פרט אחד בו אין כלל מחלוקת, ויתירה מכך - הוא נאמר על ידי הגורם היחיד המקובל על כל העדות והחוגים, הקהילות והתפוצות?

התורה הקדושה מלאה כללים, הוראות והנחיות, אשר כולם ללא יוצא מן הכלל נאמרו מפי הגבורה ומתייחסים לכל יהודי באשר הוא, תהיה עדתו אשר תהיה ויהיו מנהגיו ומסורתו אשר יהיו.

עד כמה עלינו לייחס משקל יתר לכך, ניתן ללמוד מתוך דברי האור החיים הקדוש על הפסוק הפותח את פרשת השבוע (ג, א): "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר, וְזוֹ לִשׁוֹן קִדְשׁוֹ: "כִּדְבַר שִׁשְׁמֵעוּ לוֹ לְשַׁלַּח כְּסָדֶר הַנִּדְבָר אֵלָיו מֵה', וְלֹא יַעֲבֹד עַל יְדוֹ כְּשִׁינֵעוּ כִּי דְבַר מֶלֶךְ הוּא."

מעתה, כשנבוא להתבונן במצוות התורה הקדושה ונבין כי כולם נאמרו מפי הקב"ה, הלא נשמע ולא ניחרד? הלא דבר מלך הוא!

אור הישועות מכתבי הלומדים

גם אתם זכיתם לישועה בזכות רבנו האור החיים הקדוש?

כתבו לנו

למייל המערכת m028039999@gmail.com

או לפקס 02-5385689

או ב'נדרים פלוס' - באר ישראל

כוחו של אור החיים - שידוך בזכות לימוד התורה

ברוך ה', זכיתי לבנים ובנות שיחיו. אחד מבני הגיע לגיל 27 והתקשה למצוא את זיווגו, למרות שבמגזר שלנו נהוג להתארס בגיל 18-20. הצעות רבות הגיעו, אך אף אחת מהן לא התאימה לו, שכן היה נדרש לוותר על דברים שהיו עבורו מהותיים.

והנה, בסייעתא דשמיא, בפרשת כי תצא תשע"ח, קיבלתי על עצמי לימוד מתמשך: לסיים במשך שנה שלמה את ספר אור החיים הקדוש על כל פרשת השבוע. האתגר לא היה קל עבורי, שכן לא הייתי רגיל ללמוד בספר זה, אך בכל זאת התמדתי שבוע אחר שבוע.

למרבה הפלא, בדיוק שנה לאחר מכן - בפרשת כי תצא תשע"ט - בני התארס בשעה טובה ומוצלחת, עם שידוך מושלם, ללא כל ויתור או חסר. ואף יותר מכך - הוא זכה לכל המעלות הטובות שלא שיערתי כלל שיוכל לקבל בגיל 20!

אין לי ספק כי זכותו הגדולה של רבינו, בעל האור החיים הקדוש, היא שפעלה את הישועה. הרי ידוע כי לימוד ספרו הוא סגולה להולדת בנים, וכל שכן למציאת זיווגים!

(מתוך מקבץ ניסים)

מתיבתא אור החיים

(שם), כי אין לו שום זכות ליאמר עליו 'צדיק ממנו', כי משמעות 'צדיק ממנו' יורה שיש לו קצת זכות שיוצק ליאמר 'צדיק ממנו', אבל מוחלט ברשע אין לו חלק הצדקות ליאמר 'צדיק ממנו', והבן, ומעתה יתפרשו דברי ה' על נכון, 'דודר רביעי' וגו', פירוש, מבטחו הבטחה שאין לה ביטול בשום אופן בעולם, ונתן טעם לדבר יתברך שמו, ובנתינת הטעם 'כי לא שלם' וגו', ואתה תשכיל לדעת כי לא יספיק טעם זה אלא לזמן שיהיו ישראל בהעדר שם צדיק גמור, ואז לצד שעדיין לא שלם עונו של אמורי לא יוכלו בא לארצו, אבל אם יהיו ישראל במדרגת צדיק גמור, אין מניעות שלימות העון תמנעם מבוא לרשת ארצו. ולזה כשיצאו ממצרים וקבלו התורה נתרצה האל שיכנסו לארץ תיכף ומיד, ויקחו את ארצו, כי יתגור בהם ויתקנאו בעושי רשעה. מה שאין כן אחר עון מרגלים נכנסו בגדר 'צדיק ממנו', לזה אחר ה' עד תום כל הדור, ובני בני ישראל עון האמורי, ואם לא היה טעם שלימות עון האמורי, היו בניו נכנסים תיכף ומיד, ועונם יפרעו בעונשים אחרים כאשר ישפוט השופט בצדק. עכ"ל.

ומדברי רבינו שם עולה כי המרגלים וכל אנשי דור המדבר שהיו דור שלישי לא היו יכולים להכנס לארץ כי אם בבחינת צדיקים גמורים, מאחר שעדיין לא שלם עון האמורי ולא הוגדשה סאתם, ואילו כאן מפרש רבינו כי גם עתה למרגלים שהיו דור שלישי במאמר ה' שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל, נתכוון לומר שלא זכו אלא לצד שהיא ארץ כנען אשר נתמלא סאתו.

וצריך לומר כי גם בזה כוונת רבינו לפרש מאמר ה' 'את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל', דהיינו אף לבסוף כאשר אתן את הארץ לבניהם, לא יהיה זה אלא לצד רשעות כנען, ובהו באו דברי רבינו בדקדוק גדול, דהנה לדעת רבינו הלא כעת עדיין היו המרגלים צדיקים גמורים והיו יכולים להכנס לארץ אף בלא רשעת הגוים כמו שכתב בפרשת לך לך, לכן דקדק הכתוב לומר 'ארץ כנען אשר אני נותן', כלומר, גם לבסוף כאשר אתן את הארץ לא יהיה זה אלא לצד ארץ כנען, דהיינו מחמת רשעת הגוים ולא לצד צדקות ישראל, ואמנם לולא חטא המרגלים היו בני ישראל יכולים לזכות בארץ לצד צדקותם.

וגו' כי ברשעת הגוים האלה, אמר הקדוש ברוך הוא 'עונותיו ילכדנו את הרשע' (משלי ה כב), ואין רשע אלא שבעה עממים, שנאמר 'כי ברשעת הגוים האלה', ראה הקדוש ברוך הוא שאין לישראל זכות שיכנסו לארץ, נזכר ליצחק שנולד לאברהם בן מאה שנה ושרה בת תשעים שנה, וכנען כ' עשרים נ' חמשים ע' שבעים נ' חמשים, הרי מאה ותשעים שנה.

ומה שכתב רבינו לצד שהיא ארץ כנען אשר נתמלא סאתו. לכאורה צ"ע ממה שכתב רבינו בפרשת לך לך (בראשית טו טז) על הפסוק 'דודר רביעי ישובו הנה', שם ביאר וז"ל: והנה בצאת ישראל ממצרים, וכששלחו המרגלים, היו במדרגת צדיקים גמורים, והגם שעשו העגל, כבר נענשו עליו, וְהַשְׁמָצָה (שמות לב כה), אין בו שיעור שימנע מהם שם צדיק גמור לענין זה שלא יקראו צדיקים גמורים בערך האמורי, והן הנה דור חסיד (סנהדרין קי), דכתיב (תהלים נ ה) 'אספו לי חסידים כורתים וגו', אשר לא כן היו אחר שליחות המרגלים שהקניטו את ה' והמרו וכו', ואז נכנסו בגדר 'צדיק ממנו' בערך האמורי. ולכן כשהיו צדיקים גמורים קודם המרגלים היה בהם כח לדחות האמורי, כי יאמרו אליו פנה מקום מארצנו אשר נתן לנו ה', וכשלא ירצה, הרי זה מורד ובן מות הוא. מה שאין כן אחר שחטאו וְהָמְרוּ אֶמְרֵי אֱל (תהלים קז יא), לא נשארו בחזקת צדיק גמור, ולהיות שעדיין 'לא שלם עון האמורי', אין בידם להשמידו, ולזה תמצא כשהפילו לעלות ההרה (להלן יד מד), יצא האמורי ורדפום ויכום כאשר תעשינה הדבורים (דברים א מד), וזה יגיד 'בלע רשע צדיק ממנו' (חבקוק א ג), ותמצא עוד שבכניסתם אמר משה (דברים ט ה) 'לא בצדקתך וגו' כי ברשעת הגוים האלה, כי נשלם עונם, וכפי זה הגם שאינכם צדיקים גמורים, 'אתה בא לרשת' וגו'.

כתב רבינו (במדבר יג ב) ויתורו את וגו'. קשה ואמרו ויתורו שהיה לו לומר לתור וגו', עוד קשה ואמרו אשר אני נותן וגו' אחר אשר הזכיר שם המקום לא היה צריך לומר אשר אני וגו' כי מי לא ידע שהוא נותנה להם. אכן לפי מה שפירשנו שהתנה בשליחות תנאי הראשון לך פירוש למה שהוא חושב שיהיו שלוחי משה ושאר הפירושים שפירשנו בה, והוסיף עוד תנאי אחר אנשים שצריך שיהיו צדיקים, עוד בא והוסיף תנאי אחר בדבר שהריגול הוא אשר אני נותן לבני ישראל פירוש לא לשער אם הארץ ההיא יש בה כח ללוכדה ולרשת אנשים כי זה ודאי כי אין יכולת בהם לעמוד אפילו כנגד עיר קטנה שבהם, אלא אשר אני נותן, וכיון שהדבר ההוא בא להם במתנה על הנותן להוציא עושקיה כדין הנותן מתנה, והוא ילחם להם ויעמידנה בידם באין שטן ואין פגע רע, גם ישכילו בריגולם אשר יפליא ה' להשפיל רמים עם גדול ורם רבים ועצומים כדי שבעל הנס יכיר בניסו, ובהו נתחכם ה' בחסדו והרים מלפניהם מכשול כשיראו עמלק וגו' וילידי ענק וגו' ועוצם חזק הערים הבצורות לכל יפחדו ויראו כי אין ירושתם בכח ישראל אלא בכח הבורא אשר הכל יוכל כי הוא הנותן.

וזה הוא מאמר אשר אני נותן, ובמתק לשונו גילה כי כפי הטבע אינם יכולין להם כמו שאמרו המרגלים אחר כך, ובהו נתישבו הדקדוקים. אלא שנשאר לחקור זאת למה לא הספיק לומר ויתורו את הארץ אשר אני נותן ולא היה צריך להזכיר ארץ כנען, וראיתי לרז"ל (ילקוט רמז תשמב) שהרגישו בהערה זו ואמרו שכל לרמז אל זכות הגורם המתנה והוא זכות יצחק שנולד לאברהם ושרה אברהם בן מאה שנה ושרה בת צ' שנה שהוא במספר השנים של שניהם ק"צ, וזה דרך דרש, ונראה לומר כי נתכוון לומר המאמר עצמו שאמר משה לישראל במשנת תורה (דברים ט) לא בצדקתך וגו', כי ברשעת הגוים וגו', והוא מה שהזכיר כאן כשאמר אני נותן ארץ כנען לומר לצד שהיא ארץ כנען אשר נתמלא סאתו לזה אני נותן.

וזה לשונם בילקוט: ויתורו את ארץ כנען, אמר רבי ברכיה בשם רבי סימאי מה ראה כנען להזכיר כאן, אלא אמר לישראל (דברים ט ה) 'לא בצדקתך ובישר לבבך'.

נאמר בפרשה (יג, כד): "למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר קרתו משם בני ישראל". על פי תורת רבנו,

במה נתייחד אשכול זה?

(א) התייחד לרעה, בכך שלקחו חלק בנטילתו שמונה מרגלים, בשונה מפירות אחרים.

(ב) האשכול מורה יותר מכל על טוב הארץ, משום שנקבע ליינו ברכה לעצמו.

(ג) האשכול מופלא בחשיבותו, שהרי כל בני ישראל היו שותפים לכרייתו.

תשובה מגליון קודם: תשובה ג' שאף שהוא כאביהם, לא היה זה בדרך ליה ליה כטבע העולם.

פתרונות יש לשלוח לא יאוחר מיום רביעי בשבוע בלבד לכתובת דוא"ל: m028039999@gmail.com

או בפקס 02-5385689 או 'גדרים פלוס' - באר ישראל

על מנת להשתתף בהגרלה: 1. יש לציין כתובת מדויקת וטלפון. 2. לציין בראש הדף עבור חידון 'ובחרת בחיים' ושם הפרשה.

3. בני חו"ל מתבקשים לכתוב כתובת (אדרעס) בארץ ישראל למקרה של זכיה, שישלח לשם.

בין שלוחי התשובות תערך הגרלה על סידור מתיבתא (או על ספר אחר הקיים במלאי כפי שיקולי המערכת).

שם הזוכה
בגיליון פר' צו:
ה' נחמן דוד
אליאס, חיפה

מחוברים להיום
לשמיעת שיטורים ודרשות
חייגו: 02-803-9999

